

Sygn. akt I ACa 249/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter
Sędziowie	:	SA Dariusz Małkiński (spr.) SO del. Grażyna Wołosowicz
Protokolant	:	Małgorzata Sakowicz - Pasko

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...). w W.

przeciwko **I. D.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 18 stycznia 2018 r. sygn. akt I C 1675/17

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania pozwanej kosztami procesu odwoławczego.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód: (...) w W. wystąpił przeciwko pozwanej: I. D. z żądaniem zapłaty kwoty 169.746,12 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu, z tytułu poręczenia zobowiązania kredytowego zaciągniętego przez jej nieżyjącego męża- A. D..

Pozwana w sprzeciwie od wydanego nakazu zapłaty wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu. Powołała się na wadę swojego oświadczenia woli, polegającą na zawarciu umowy poręczenia w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli, co zgodnie z art. 82 k.c. czynić miało jej poręczenie bezskutecznym i nieważnym.

Sąd Okręgowy w Białymstoku I Wydział Cywilny w wyroku z dnia 18 stycznia 2018 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt: I C 1675/17, zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 169.746,12 zł z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego, należnymi od kwoty 131.567,12 zł za okres od dnia 22 sierpnia 2016 roku do dnia zapłaty, jednak nie większymi niż ustawowe odsetki za opóźnienie (pkt I) a ponadto odstąpił od obciążania pozwanej kosztami procesu poniesionymi przez powoda (pkt II).

Wyrokowi powyższemu towarzyszyły następujące ustalenia faktyczne i rozważania natury prawnej:

W dniu 8 lipca 2013 roku mąż pozwanej- A. D. zawarł z powodem:(...). w W. umowę kredytu na kwotę 134.451,44 zł. Wskazano w niej, że terminem spłaty każdej z miesięcznych rat jest 14-nasty dzień miesiąca. Niespłacony kapitał i naliczone za okres obowiązywania umowy odsetki umowne stawały się kapitałem przeterminowanym, który podlegał oprocentowaniu w wysokości czterokrotności stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego.

W tej samej dacie pozwana celem zabezpieczenia wykonania umowy kredytu udzieliła Bankowi poręczenia spłaty kredytu przez jej męża. Zabezpieczeniem spłaty kredytu była także hipoteka do kwoty 228.567,45 zł ustanowiona na nieruchomości stanowiącej odrębną własność lokalu mieszkalnego, będącego własnością pozwanej i jej męża na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej.

Tydzień później, 15 lipca 2013 roku, w związku z udzielonym kredytem oraz umową poręczenia, pozwana złożyła powodowi oświadczenie o poddaniu się egzekucji w zakresie zobowiązania kredytowego swego męża.

W dniu (...) zmarł mąż pozwanej.

W chwili zawierania umowy poręczenia kredytu, jak i w dniu składania oświadczenia o poddaniu się egzekucji pozwana miała zachowaną zdolność świadomego i swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli, mimo tego, że zażywała silne lekarstwa w przebiegu choroby nowotworowej.

Po śmierci męża pozwana spłacała kredyt, a ostatniej wpłaty dokonała 14 listopada 2013 roku. W tym dniu do zapłaty pozostawała kwota kapitału- 131.567,12 zł. Od dnia 28 listopada 2013 roku Bank rozpoczął naliczanie odsetek opisanych w umowie kredytu. Na dzień wniesienia pozwu zadłużenie z tytułu kredytu, poręczone przez pozwaną, wynosiło już 169.746,12 zł wraz z odsetkami.

I. D. wniosła pozew przeciwko (...) w W. o ustalenie nieważności umowy poręczenia z dnia 8 lipca 2013 roku oraz jej oświadczenia o poddaniu się egzekucji złożonego Bankowi dnia 15 lipca 2013 roku.

Sąd Okręgowy w Białymstoku w sprawie o sygn. akt: I C 661/14, wyrokiem z dnia 11 marca 2015 roku oddalił powództwo, ustalając że w chwili podpisywania umowy poręczenia i oświadczenia o poddaniu się egzekucji I. D. nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadomość i swobodę.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 15 października 2015 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt: I A Ca 491/15 oddalił apelację I. D., uznając prawidłowość ustaleń dokonanych przez Sąd I instancji oraz ich subsumpcji pod normę art. 82 k.c. Sąd II instancji uznał też zawarcie spornej umowy i złożenie oświadczenia o poddaniu się egzekucji za zgodne z zasadami współżycia społecznego.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał roszczenie powoda za zasadne i podkreślił, że zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych, także inne osoby.

Natomiast w myśl art. 366 k.c., wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

W sprawie o sygn. akt: I C 661/14 jedyną badaną kwestią była ocena ważności umowy poręczenia i oświadczenia woli I. D. o poddaniu się egzekucji w zakresie zobowiązania kredytowego, z uwagi na wskazywany w niej przez

powódkę stan wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Kwestia ta została oceniona ze skutkiem negatywnym dla strony powodowej, ponieważ powództwo zostało oddalone. W niniejszym postępowaniu, aż do zamknięcia rozprawy, inne zarzuty nie zostały podniesione.

Oznacza to, że pozwana w niniejszym procesie nie może podważać ustaleń dokonanych w sprawie o sygn. akt: I C 661/14; w konsekwencji prowadzenie postępowania dowodowego w celu wykazania, że I. D. znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenia woli w okresie, kiedy podpisała umowę poręczenia, było zbędne; dlatego też wnioski dowodowe powódki złożone na okoliczność jej stanu wyłączającego świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenia woli, podlegały oddaleniu. W tych warunkach każdy Sąd musi przyjąć, że w dniach 8 i 15 lipca 2013 roku, składając oświadczenia woli wobec powodowego Banku, nie była ona w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenia woli, a tym samym musi przyjąć ważność udzielonego przez pozwaną poręczenia.

Z tych przyczyn pozwana odpowiada za niespłacony przez jej męża dług i pozostałe należności wynikające z umowy kredytu oraz zawartej przez pozwaną umowy poręczenia.

Pozwana nie kwestionowała wysokości zadłużenia a także sposobu wyliczenia odsetek za okres od daty jego wymagalności i pozostałych należności. Wyliczenie należności powodowy Bank wykazał wyciągiem z jego ksiąg, którego poprawność matematyczna i formalna nie była podważana.

Sąd przyjął, że zasądzone odsetki umowne nie mogą być wyższe niż ustawowe odsetki maksymalne za opóźnienie (art. 481 § 2¹ k.p.c.)

Mając na uwadze wiek, stan zdrowia oraz dochody pozwanej i ponoszone przez nią wydatki na utrzymanie, Sąd w oparciu o art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu powodowi.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana, która zaskarżyła go w części, tj. w zakresie punktu pierwszego, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie:

1. art. 233 k.p.c.- poprzez błędną i sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego i w konsekwencji błąd w istotnych ustaleniach faktycznych leżących u podstaw wydanego orzeczenia, a polegający na przyjęciu, że m.in.:

a) pozwana poręczając umowę kredytu nr (...) z dnia 8 lipca 2013 roku nie działała w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji oraz wyrażenie woli, pomimo ustalenia przez Sąd I Instancji, że apelująca z uwagi na chorobę nowotworową- raka jajnika i szyjki macicy, dającą przerzuty do jelit i kręgosłupa - przyjmowała w omawianym okresie niezwykle silny lek w postaci siarczanu morfiny, a także leki psychotyczne - amitrylinę, relanium, klonozepan, bunodol i estazolam,

b) złożenie podpisu przez pozwaną na kilku kartkach determinuje jej świadomość poręczenia umowy kredytu i wyklucza możliwość przyjmowania, że były to dokumenty, które skarżąca podpisała wskutek przyjmowania dużych dawek leków o silnym działaniu na centralny system nerwowy, równolegle upośledzających sprawność psychofizyczną i powodujących otępienie psychiczne, a także w rezultacie szeroko zakrojonej manipulacji poczynionej przez jej męża: A. D., mającej na celu wyłudzenie kredytu i posłużenie się w tym zakresie osobą pozwanej- wykorzystanie sytuacji zdrowotnej i materialnej, w jakiej się znajdowała:

2. art. 233 § 2 k.p.c. w związku z art. 286 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego w zakresie: farmakologii, farmacji, badań środków odurzających i substancji psychotropowych, mimo że opinia zasadnicza biegłego sądowego z zakresu psychiatrii G. M. (1), sporządzona na potrzeby postępowania w sprawie sygn. akt: I C 661/14, jest dotknięta licznymi błędami i nieprawidłowościami, które pozbawiają ją w całości waloru dowodowego oraz poprzez oddalenie wniosków dowodowych o dopuszczenie dowodu

z zeznań świadków: M. O., dr P. J., P. S. i R. K., pomimo tego że przeprowadzenie w/w dowodów rzuciłoby nowe światło na okoliczności niniejszej sprawy;

3. art. 82 k.c. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy przy poręczeniu umowy kredytu nr (...) z dnia 08 lipca 2013 roku pozwana działała w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji oraz wyrażenie woli.

Wskazując na powyższe, wносиła o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Domagała się również dopuszczenia dowodów wskazanych w uzasadnieniu apelacji i zasądzenia od powoda na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, skalkulowanych według norm przepisanych.

Powód wnosił w odpowiedzi na apelację o jej oddalenie na koszt strony skarżącej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest niezasadna.

Zarzuty w niej zgłoszone pomijają istotną dla stanowiska Sądu I Instancji wykładnię art. 365 § 1 k.p.c. i wyprowadzone z zasady prawomocności materialnej przekonanie tego Sądu o jego związaniu treścią i motywami wyroku z dnia 11 marca 2015 roku, wydanego w sprawie o sygn. akt: IC 661/14, w którym doszło do oddalenia powództwa apelującej o stwierdzenie na zasadzie art. 82 k.c. nieważności m.in. umowy poręczenia z dnia 8 lipca 2013 roku. Wyrok ten został co prawda zaskarżony przez I. D., ale Sąd Apelacyjny w Białymstoku, orzekając dnia 15 października 2015 roku w sprawie o sygn. akt: I A Ca 491/15, oddalił tą apelację, co prawomocnie zakończyło postępowanie w sprawie. Powyższy proces toczył się między tymi samymi, co w niniejszym postępowaniu, stronami i dotyczył kwestii, która była w nim zasadniczą a w niniejszym procesie przesłankową, podniesioną w uzasadnieniu zarzutu hamującego roszczenie powoda.

Oceniając znaczenie oddalenia powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.) w sprawie o sygn. akt: I C 661/14, zgodzić się należy z poglądem, wedle którego: „co do zasady mocą wiążącą i powagą rzeczy osądzonej objęta jest jedynie sentencja wyroku, a nie jej uzasadnienie (art. 366 k.p.c.). Jednakże powaga rzeczy osądzonej rozciąga się również na motywy wyroku w takich granicach, w jakich stanowią one konieczne uzupełnienie rozstrzygnięcia, niezbędne do określenia jego zakresu. Oznacza to, że w sytuacji, gdy zachodzi związanie prawomocnym orzeczeniem sądu i ustaleniami faktycznymi, które legły u jego podstaw, niedopuszczalne jest w innej sprawie o innym przedmiocie dokonywanie ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z prawomocnie osądzoną sprawą. Rozstrzygnięcie zawarte w prawomocnym orzeczeniu stwarza stan prawny taki, jaki z niego wynika. Sądy rozpoznające między tymi samymi stronami inny spór muszą przyjmować, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym, wcześniejszym wyroku” (cyt. za postanowieniem S.N. z dnia 18 kwietnia 2018 roku, V CSK 572/17, Legalis nr 1766200, zob. także orzeczenia S.N. przywołane w uzasadnieniu tego postanowienia).

W orzecznictwie akcentuje się oczywiście niezgodę na rozszerzającą interpretację mocy wiążącej wyroku, która w istocie ogranicza kognicję innych sądów rozpoznających podobne sprawy, ale nie kwestionuje się faktu, że nie jest właściwa sytuacja, w której analogiczne stany faktyczne zostają odmiennie ocenione przez różne sądy. Przeciwdziałanie takim zagrożeniom nakłada na sąd rozpoznający sprawę później obowiązek rozważnego osądu, uwzględniającego także argumenty, które prowadziły do odmiennych wniosków oraz wyjaśnienia przyczyn odmiennej oceny. „Już sama możliwość związania sądu innym rozstrzygnięciem jest ograniczeniem niezawisłości sędziowskiej i odstępianiem od podstawowych zasad obowiązujących w postępowaniu cywilnym - swobodnej oceny dowodów i bezpośredniości. Ograniczanie kompetencji jurysdykcyjnej sądu stanowi większe zagrożenie dla powagi wymiaru sprawiedliwości, niż niepożądana, lecz dopuszczalna rozbieżność ocen pomiędzy sądami”(por. postanowienie S.N. z dnia 15 stycznia 2015 roku, IV CSK 181/14, Legalis nr 1180601).

W niniejszej sprawie, pomimo odmiennego niż w poprzednim procesie jego przedmiotu (tam ustalenie, tutaj zasądzenie) i konfiguracji tych samych stron (obecna pozwana była we wcześniejszym sporze powódką),

kwestia ważności oświadczenia woli I. D., złożonego w związku z zawarciem umowy poręczenia, jest identyczna z rozpoznawaną wcześniej- więcej, obecna pozwana wskazuje na te same okoliczności i środki dowodowe, którymi posługiwała się w sprawie o ustalenie; w konsekwencji jedynym novum, różniącym oba postępowania dowodowe, byłaby kolejna opinia biegłych.

Sąd Okręgowy przeprowadził w całości dowód z akt sprawy o sygn. I C 661/14 (zob. postanowienie dowodowe, k. 138) i chociaż w ograniczonym stopniu omówił ich treść w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, to niewątpliwie ocenił je w sposób zbieżny z oceną zaprezentowaną w powyższej sprawie przez Sądy obu instancji. Owszem, w niniejszym procesie nie doszło do ponownego wysłuchania świadków, co narusza zasadę bezpośredniości, ale nie sposób zakładać, że świadkowie ci, zeznając w około dwa lata po pierwszym przesłuchaniu, mieliby zeznać odmiennie, szerzej nakreślając okoliczności faktyczne sprawy. Doświadczenie życiowe podpowiada, że to ich pierwotne zeznania zachowały walor aktualności a ówczesny zapis protokołarny może stanowić istotny materiał dowodowy w niniejszym postępowaniu. Także opinie biegłych : G. M. i M. G.- K. zachowały swoją wcześniejszą wagę i znaczenie.

Skarżąca kwestionuje powyższe opinie co do zasady (apelacja nie zawiera bowiem w tej materii jakichkolwiek nowych zastrzeżeń), a więc zakładać należy, że powiela w ten sposób swoje stanowisko zajęte w sprawie I C 661/14, w której Sądy obu instancji uznały, że opinie biegłych G. M. i M. G.-K. w swoim podstawowym zrębie są zbieżne. Obie biegle potwierdziły, że dawkowanie leków zażywanych przez I. D. w sposób zalecany przez lekarzy nie powinno doprowadzić do stanu wyłączającego chociażby w części jej świadomość, ani też znosić swobodę podejmowania decyzji i wyrażania woli. Sąd Apelacyjny dostrzegł wprawdzie, że opinia drugiej z biegłych wariantuje swoje tezy, ponieważ wypowiada się o możliwości zniesienia świadomości powódki, jeżeli doszłoby do przedawkowania leków bądź ich zażycia w ilości nadmiernej, chociaż w dawkach dopuszczalnych. Tyle, że sugestie dotyczące realności drugiego wariantu zdarzeń nie znalazły wsparcia w ujawnionym w sprawie materiale dowodowym. W konsekwencji należało więc przyjąć, że dawki były prawidłowe, zaś opinia drugiej z wymienionych biegłych w części, w której artykułuje wariant numer 2 wniosków końcowych, jest oderwana od zebranego materiału dowodowego i tak naprawdę uzurpuje sobie prawo do czynienia ustaleń faktycznych, co jest niedopuszczalne i w sposób rażący narusza art. 278 § 1 k.p.c.

Apelacja (a wcześniej sprzeciw) pozwanej nie dostarcza materiału procesowego, który w sposób widoczny burzyłby ustalenia poczynione w sprawie o sygn. akt: I C 661/14; kluczowym jej elementem było odwołanie się do ocenionej już przez biegłych dokumentacji medycznej, z której dowód został przecież przeprowadzony w niniejszym postępowaniu. Także wniosek o przesłuchanie zawnioskowanych ponownie świadków, pomimo zawartego w apelacji zapewnienia o tym, że „rzucą one nowe światło na okoliczności niniejszej sprawy”, nie odnosił się do jakichkolwiek nowych okoliczności, które podważałyby ustalenia Sądów obu instancji w sprawie I C 661/14.

Pozwana nie sformułowała ponadto w trakcie niniejszego procesu zarzutów podważających wysokość przysługującej powodowi wierzytelności i nie kwestionowała jego prawa co do zasady. W tych warunkach powództwo zostało uznane za uzasadnione, zaś apelacja podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny rozstrzygnął w zgodzie z art. 102 k.p.c., uznając okoliczności przywołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (wiek, stan zdrowia i dochody pozwanej) za aktualne także w procesie odwoławczym przesłanki przemawiające za odstąpieniem od obciążania pozwanej kosztami niniejszego procesu.

(...)